

Василь ЛУКАНИНЕЦЬ,
студент магістратури факультету
міжнародної політики,
менеджменту та бізнесу ДВНЗ «УжНУ»

АНАЛІЗ КЛЮЧОВИХ ПОЛОЖЕНЬ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ

Статтю присвячено з'ясуванню сутності Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. Проаналізовано основні положення як політичної, так і економічної частин Угоди. Визначено шляхи укладання та перспективи імплементації цієї угоди.

Ключові слова: *Європейський Союз, Україна, угода про асоціацію, інтеграція, безвізовий режим*

Стаття посвячена вьясненню суцности Соглашения об ассоциации между Украиной и Европейским Союзом. Проанализированы основные положения как политической, так и экономической частей соглашения. Определены пути заключения и перспективы имплементации этого соглашения.

Ключевые слова: *Європейський Союз, Україна, соглашение об ассоциации, интеграция, безвизовый режим.*

The article is devoted to clarify the spirit of the Association Agreement between Ukraine to the European Union. Analyzed the basic provisions of both political and economic part of the Agreement. Ways and prospects of implementing the conclusion of the Association Agreement.

Keywords: *European Union, Ukraine, association agreement, integration, the visa-free regime.*

Постановка проблеми. Державна політика України у сфері європейської інтеграції почала формуватися після проголошення незалежності України. Відносини між

Україною та Європейським Союзом були започатковані в грудні 1991 року. Європейський Союз визнав створення нашої держави однією з найважливіших подій в історії сучасної Європи і висловив переконання, що демократична, сильна Україна зможе зробити значний внесок у загальну європейську стабільність. Про це було проголошено у спільній позиції країн-членів ЄС у листопаді 1994 р. До того ж Євросоюз висловив свій намір підтримувати незалежність, територіальну цілісність і суверенітет України у своєму Плані дій для України, розробленому на той час.

Аналіз останніх досліджень. Дослідженню теорії та практики інтеграції України до ЄС відводилось чільне місце у працях багатьох вітчизняних учених. Окремі проблеми державної політики України у сфері євроінтеграції висвітлено в роботах таких науковців у галузі державного управління, як С. Андрейчук, А. Баровська, Ю. Бондаренко, Н. Гнидюк, О. Григор, І. Грицяк, Г. Дмитренко, Л. Ільченко-Сюйва, Т. Ілюк, М. Калина, Ю. Кальниш, Б. Копил, І. Кравчук, О. Кривцова, І. Куліш, Т. Курило, О. Кушніренко, А. Лавренчук, Ю. Лагутов, М. Лахижа, О. Личук, Л. Максим'як, О. Малиновська, О. Мельников, Л. Пісьмаченко, О. Пойченко, Л. Пшенична, А. Розказов, Н. Рудік, І. Сікорська, Б. Слупський, Р. Сорока, С. Сорока, С. Степаненко, Р. Сторожук, С. Товстуха, Е. Топалова, І. Фуртак, О. Чумакова, К. Шкумбатюк та інших учених.

Виклад основного матеріалу. Укладення Угоди про асоціацію між Україною та ЄС (далі – Угода) означає переведення відносин між Сторонами на новий рівень – від партнерства і співробітництва до політичної асоціації та економічної інтеграції, адже важливою частиною Угоди є положення про створення поглибленої та всеохопної ЗВТ. Вона є новаторським і безпрецедентним документом з точки зору низки сфер, які охоплює, а також детальності зобов'язань і часових рамок їх виконання. Безумовно, Україна розглядає Угоду як важливий

крок у реалізації євроінтеграційної стратегії та підготовки до можливого вступу в ЄС у майбутньому.

Серед аргументів зближення України та ЄС, що перераховані в преамбулі Угоди, вважаємо за доцільне звернути увагу на такі положення, які, на нашу думку, відзначаються особливою важливістю для подальшої реалізації стратегії інтеграції України до Євросоюзу.

Так, наприклад, у Преамбулі відзначено, що Сторони домовилися про положення Угоди про асоціацію між Україною, з одного боку, та ЄС і його державами-членами – з іншого на таких підставах: по-перше, визнаючи, що Україна як європейська держава поділяє спільну історію та спільні цінності з державами-членами ЄС і налаштована підтримувати ці цінності; по-друге, беручи до уваги важливість, яку надає Україна своїй європейській ідентичності; по-третє, урахуовуючи міцну громадську підтримку в Україні європейського вибору держави; по-четверте, підтверджуючи, що ЄС визнає європейські прагнення України і вітає її європейський вибір, у тому числі її зобов'язання розбудовувати розвинену і сталу демократію та ринкову економіку; по-п'яте, визнаючи, що політична асоціація та економічна інтеграція України з ЄС залежатиме від прогресу в імплементації цієї Угоди, а також від досягнень України в забезпеченні поваги до спільних цінностей і прогресу в наближенні з ЄС у політичній, економічній та правовій сферах; по-шосте, будучи відданими повазі до незалежності, суверенітету, територіальної цілісності та непорушності кордонів; по-сьоме, бажаючи досягнути тіснішого зближення позицій щодо двосторонніх, регіональних та міжнародних питань, які становлять взаємний інтерес, урахуовуючи Спільну зовнішню та безпекову політику ЄС, у тому числі СПБО; по-восьме, бажаючи просувати процес реформ та адаптації законодавства в Україні, що сприятиме поступовій економічній інтеграції та поглибленню політичної асоціації; по-дев'яте, бажаючи досягти економічної інтеграції за допомоги створення поглибленої і всеохопної

ЗВТ як невід'ємної частини зазначеної Угоди; по-десяте, визнаючи, що поглиблена і всеохопна ЗВТ буде сприяти подальшій економічній інтеграції до внутрішнього ринку ЄС, як це передбачено згаданою Угодою, і пов'язана з процесом широкомасштабної адаптації законодавства; по-одинадцяте, визнаючи важливість запровадження безвізового режиму для громадян України у відповідний час після створення умов для добре керованого та безпечного пересування людей; по-дванадцяте, урахувуючи, що згадана Угода не визначає наперед і залишає відкритим майбутній розвиток відносин Україна – Євросоюз [9, с. 5–8].

Отож, Угодою створюється асоціація між Сторонами. Її цілями визначено: 1) сприяти поступовому зближенню Сторін, ґрунтуючись на спільних цінностях і тісних привілейованих зв'язках, поглиблюючи участь України в програмах, агенціях і політиках ЄС; 2) забезпечити необхідні рамки для посиленого політичного діалогу в усіх сферах взаємного інтересу; 3) запровадити умови для посилених економічних і торговельних відносин, які призведуть до поступової інтеграції України до внутрішнього ринку Євросоюзу, у тому числі завдяки створенню поглибленої і всеохопної ЗВТ і підтримувати зусилля України стосовно завершення переходу до дійової ринкової економіки, у тому числі шляхом поступової адаптації її законодавства до законодавства ЄС; 4) посилювати співробітництво у сфері юстиції, свободи і безпеки з метою забезпечення верховенства права та поваги до прав людини й основоположних свобод; 5) сприяти, зберігати та зміцнювати мир і стабільність у регіональному та міжнародному вимірах; 6) запровадити умови для дедалі тіснішого співробітництва в інших сферах взаємного інтересу [9, с. 9].

Беручи до уваги зазначене, можна говорити про те, що цілі асоціації України з ЄС збігаються з основними цілями самого ЄС на сучасному етапі, а саме: економічна інтеграція, спільна зовнішня політика та політика безпеки, спільна внутрішня політика, що включає розвиток

демократичних інститутів, добре врядування, верховенство права і поваги до прав людини та основоположних свобод, співробітництво у сфері юстиції тощо.

Основними елементами Угоди визначено забезпечення поваги до принципів суверенітету і територіальної цілісності, непорушності кордонів та незалежності, протидія розповсюдженню зброї масового знищення, пов'язаних із нею матеріалів і засобів доставки (стаття 2). У статті 3 Україна та Євросоюз визнають, що основу для їхніх відносин становлять принципи вільної ринкової економіки. Саме тому верховенство права, належне врядування, боротьба з корупцією, сприяння сталому розвитку й ефективній багатосторонності, боротьба з різними формами транснаціональної організованої злочинності і тероризмом є головними принципами для посилення відносин між Україною та ЄС [9, с. 11].

Розділ II Угоди про асоціацію між Україною та ЄС має назву «Політичний діалог та реформи, політична асоціація, співробітництво та конвергенція у сфері зовнішньої та безпекової політики». Це так звана «політична частина Угоди», яка має безпосереднє відношення до державного управління та подальшої успішної реалізації євроінтеграційної стратегії України у визначених сферах.

Політичний діалог повинен розвиватися і зміцнюватися між Сторонами в усіх сферах, що становлять взаємний інтерес. Цілями політичного діалогу є:

1) поглиблення політичної асоціації і зміцнення політико-безпекової ефективності та конвергенції;

2) сприяння міжнародній безпеці і стабільності на основі ефективної багатосторонності;

3) посилення співробітництва та діалогу між Сторонами з питань антикризового управління і міжнародної безпеки, у першу чергу з метою реагування на глобальні та регіональні виклики й основні загрози;

4) прискорення практичного співробітництва між Сторонами, орієнтованого на результат і для досягнення

миру, безпеки та стабільності на Європейському континенті;

5) зміцнення поваги до демократичних принципів, верховенства права і належного врядування, прав людини та основоположних свобод, а також внесок у консолідацію внутрішніх політичних реформ;

6) розвиток діалогу і поглиблення співробітництва між Сторонами у сфері безпеки й оборони;

7) сприяння принципам незалежності, суверенітету, територіальної цілісності й непорушності кордонів [9, с. 13].

Важливою є стаття 5, адже в ній визначено форми проведення політичного діалогу, у рамках якого Сторони проводитимуть регулярні зустрічі на рівні самітів. Нагадаймо, що на найвищому рівні механізмом регулярного політичного діалогу є щорічні саміти Україна – ЄС за участі Президента України, Президента ЄР та Президента ЄК.

Отож Угодою про асоціацію між Україною та ЄС створюється Рада асоціації. До її функцій належать: здійснення контролю і моніторинг застосування та виконання Угоди; періодичний перегляд функціонування Угоди в межах її цілей; вивчення будь-яких головних питань, що виникають у рамках Угоди, а також будь-які інші двосторонні або міжнародні питання взаємного інтересу. Засідання Ради асоціації проводяться регулярно на рівні міністрів якнайменше один раз на рік і тоді, коли цього вимагають обставини. Засідання Ради асоціації проводяться в будь-якому необхідному складі за взаємною згодою [9, с. 222] (стаття 461).

Рада асоціації може ухвалити рішення про створення будь-якого спеціального комітету чи органу в конкретних сферах, які необхідні для виконання Угоди, а також визначити склад, обов'язки і порядок функціонування таких органів. Підкреслимо, що такі спеціальні комітети й органи можуть обговорювати будь-яке питання, яке вони вважають доречним, без шкоди для положень розділу IV «Торгівля і питання, пов'язані з торгівлею» Угоди [9, с. 224].

Політичний діалог буде реалізовуватись також у таких форматах:

1) регулярні зустрічі представників ЄС, з одного боку, і представників України – з іншого, на рівні політичних директорів, Політико-безпекового комітету та експертів, у тому числі стосовно окремих регіонів і питань; 2) своєчасне і повне використання всіх дипломатичних та військових каналів між Сторонами, включно з відповідними контактами з третіми країнами, у рамках ООН, ОБСЄ та інших міжнародних форумів; 3) регулярні зустрічі як на рівні посадових осіб високого рангу, так і експертів військових установ Сторін; 4) у будь-який інший спосіб, у тому числі за допомоги зустрічей експертів, які сприятимуть удосконаленню та консолідації цього діалогу між Сторонами [9, с. 14].

Відповідно до Угоди, інституційний механізм співпраці між Україною та ЄС відповідно складається з:

1) самітів на найвищому рівні; 2) засідань Ради асоціації, у структуру якої входить Комітет асоціації з підкомітетами; 3) регулярних зустрічей на рівні міністрів закордонних справ України та ЄС; 4) Парламентського комітету асоціації; 5) Платформи громадянського суспільства.

Насамперед для Сторін особливе значення має утвердження верховенства права, зміцнення інституцій усіх рівнів у сфері управління загалом і правоохоронних та судових органів зокрема. Виходячи з цього, співробітництво в першу чергу буде спрямоване на зміцнення судової влади, підвищення її ефективності, гарантування її незалежності та неупередженості, а також на боротьбу з корупцією (стаття 14). Захисту персональних даних присвячено статтю 15, а співробітництву у сфері міграції, притулку й управління кордонами – статтю 16 [9, с. 19-20].

Вважається, що одним із головних практичних важливих наслідків Угоди про асоціацію є створення поглибленої і всеохопної ЗВТ, яка має забезпечити вільне переміщення товарів і послуг між Україною

та ЄС, передбачає гармонійну інтеграцію економіки України до спільного ринку Євросоюзу. Передбачається також, що за допомогою ЗВТ створюватимуться нові умови для доступу України до інноваційних європейських технологій та залучення інвестицій, а для українських підприємств відкриється можливість збільшення експорту. Крім того, беручи до уваги високі стандарти і технічні вимоги ринку ЄС, будуть підвищуватися також стандарти українського виробництва, що позитивно позначиться на посиленні конкурентоздатності національної економіки [7, с. 243]. Передбачається, що імплементація Угоди, по-перше, відкриє внутрішні ринки обох Сторін шляхом усунення митних зборів та нетарифних торговельних бар'єрів; по-друге, окреслить план модернізації двосторонніх торговельних та інвестиційних відносин; по-третє, запропонує Україні таку модель економічного розвитку, що матиме позитивний прямий вплив на розвиток бізнесу і життя громадян України. Слід підкреслити, що Угоди про створення глибокої та всеохопної ЗВТ є найбільш амбіційною двосторонньою угодою, що ЄС коли-небудь укладав із торговельним партнером [4], як наголошує Представництво Євросоюзу в Україні.

Слід підкреслити, що в прикінцевих положеннях Угоди, а саме у статті 479 «Співвідношення з іншими угодами» йдеться про те, що УПС втрачає чинність разом із протоколами до неї, а Угода про асоціацію її замінює. Водночас чинні угоди, які регулюють окремі напрями співробітництва між Україною та ЄС і належать до сфери дії Угоди, вважаються частиною двосторонніх відносин у цілому, що регулюються цією Угодою, а також складовою загальної інституційної основи співробітництва двох Сторін. До того ж Україна та ЄС можуть доповнювати цю Угоду шляхом укладання окремих угод у будь-якій галузі, що належить до сфери її дії. При цьому такі окремі угоди будуть

невід'ємною частиною двосторонніх відносин у цілому, що регулюються Угодою, і також становитимуть частину загальної інституційної основи співробітництва [9, с. 229-230].

Не можна оминати увагою також той факт, що Угода укладається на необмежений термін. Установлено також, що Сторони забезпечуватимуть усебічний перегляд досягнення цілей цієї Угоди протягом п'яти років із дати набрання нею чинності, а також у будь-який інший час за взаємною згодою України та Євросоюзу [9, с. 230], згідно зі статтею 481.

Висновки. Узагальнюючи, відзначимо, що Угода про асоціацію між Україною та ЄС є детальною щодо галузей співробітництва, разом із додатками і протоколами налічує понад тисячу сторінок. За структурою вона складається з преамбули, семи частин, сорока трьох додатків і трьох протоколів.

Наголосимо, що з підписанням Угоди про асоціацію Україна погоджується з чіткими зобов'язаннями щодо адаптації внутрішнього законодавства до законодавства ЄС, адже «однією з вимог для асоційованих країн є забезпечення сумісності чинного і майбутнього законодавства з правом ЄС, зокрема з митним, банківським законодавством, правом, яке регулює діяльність компаній, фінансову звітність, податки, інтелектуальну власність, техніку безпеки, фінансові послуги, правила конкуренції, охорону здоров'я та життя людини, захист тварин і рослин та ін.» [1, с. 8].

Список використаних джерел

1. Демиденко Л.М. Інтеграція податкової системи України до європейського економічного простору: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.04.01 / Л.М. Демиденко; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2000. – 19 с.
2. Європейська політика сусідства повинна давати перспективу членства в ЄС [Електронний ресурс]

- // ForUm. – 4 лютого 2011. – Режим доступу: <http://ua.for-ua.com/politics/2011/02/04/192303.html>. – Назва з екрану.
3. Завадський В.М. Балтійський досвід європейської інтеграції для України / В.М. Завадський // Історичні і політологічні дослідження: зб. ст. / гол. ред. П.В. Добров. – Донецьк: Вид-во ДонНУ, 2007. – № 5 (35). – С. 105–111.
 4. Зона вільної торгівлі між Україною та ЄС [Електронний ресурс] // Представництво Європейського Союзу в Україні. – Режим доступу: <http://www.eeas.europa.eu>. 152
 5. Ільченко-Сюйва Л. Деякі аспекти виконання Україною економічних критеріїв членства в Європейському Союзі / Л. Ільченко-Сюйва // Державне управління в умовах інтеграції України в Європейський Союз: матеріали наук.-практ. конф. [за заг. ред. В.І. Лугового, В.М. Князева]. – К.: Вид-во УАДУ, 2002. – С. 282–284.
 6. Кальниш Ю.Г. Європейський Союз і Україна: діалектика інтеграції / Ю.Г. Кальниш // Сучасна українська політика. – Спецвипуск: Україна як суб'єкт сучасних цивілізаційних процесів. – К.: Український центр політичного менеджменту, 2011. – С. 91–98.
 7. Про внутрішнє і зовнішнє становище України у 2013 році: Щорічне Послання Президента України до Верховної Ради України. – К.: НІСД, 2013. – 576 с.
 8. Сюр Н.В. Правова інтеграція України до Європейського Союзу: теоретико-правове дослідження: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01 / Н.В. Сюр; Київ. нац. ун-т внутр. справ. – К., 2006. – 20 с.
 9. Угода про Асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом і його державами-членами, з іншої сторони [Електронний ресурс] // Урядовий портал. – Режим доступу : <http://www.kmu.gov.ua>.